

Εργαστήριο συλλογικής μετάφρασης ποιημάτων του Κάρλος Βιτάλε
παρουσία του ποιητή
ή
μια εμπειρία άμεσης δημοκρατίας στη μεταφραστική διαδικασία

Κωνσταντίνος Παλαιολόγος
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Δεν ενδιαφέρει ποιος θα έχει την τελευταία κουβέντα,
αλλά ποιος θα έχει την τελευταία σιωπή.
Συμεών Τσακίρης, *τα χαρτοκίδια*

Abstract

Recently collective translation of literary texts is gaining ground in order to provide the greatest possible number of "readings" of the text. The relevance of the cooperation between the translator (or the translators) and the author has also been studied, through various translation workshops with the presence of the author, poet in most cases, with the purpose to avoid "misreadings" of the writer's work. However, the importance of collective translation workshops as a teaching resource has not been studied enough yet. In our presentation we shall present the organization, the celebration and the outcome of a collective translation workshop of poems written by the Argentine poet Carlos Vitale, into Greek, with the presence and the participation of the author, two coordinators / moderators and twenty participants, held in Athens, on February 20, 2012.

Keywords: collective translation, learning resource, author's presence.

Μπορεί, άραγε, ένα εργαστήριο μετάφρασης ποίησης να είναι επωφελές –και με ποιο τρόπο– για τη μύηση των σπουδαστών του στη μεταφραστική διαδικασία ή για την επιμόρφωση ατόμων που ήδη σχετίζονται επαγγελματικά με αυτή; Είναι βοηθητική – και υπό ποιες προϋποθέσεις– η παρουσία του δημιουργού σε ένα τέτοιο εργαστήριο; Με άλλα λόγια, δύναται ο ποιητής –φιγούρα κεντρική και υποτιθέμενος θεματοφύλακας «του αληθινού περιεχομένου [Wahrheitsgehalt] του έργου!» (Μπιτσώρης 2011)– να συμβάλει δημιουργικά στη μετάφραση των έργων του;

Η απάντηση στην πρώτη ερώτηση μοιάζει εύλογη, υπό την προϋπόθεση βεβαίως ότι ο διδάσκων θα έχει επιλέξει κείμενα κατάλληλα για τον παιδευτικό χαρακτήρα του εργαστηρίου και ότι θα έχει την εμπειρία (που χρειάζεται άλλωστε σε κάθε εκπαιδευτική διεργασία) να καθοδηγήσει και να εμπνεύσει τους σπουδαστές του δίχως να καταπνίξει τη δημιουργικότητά τους και δίχως να επιχειρήσει να αναδειχθεί σε κεντρική φυσιογνωμία της τάξης και σε φορέα της «ορθής» μετάφρασης. Από την άλλη, είναι συζητήσιμη, και κατά πολλούς αμφισβητήσιμη, η χρησιμότητα της παρέμβασης του δημιουργού στη μεταφραστική διαδικασία και η άμεση επαφή του με το εν τω γίνεσθαι μετάφρασμα. Ζήτημα ορίων, κατά τη γνώμη μας: παρ' όλο που είναι από όλους παραδεκτό ότι ο μεταφραστής οφείλει να είναι επαγγελματίας και να υπηρετεί το ξενόγλωσσο κείμενο με σεβασμό και εφευρετικότητα, δεν έχει τονιστεί με την ίδια σαφήνεια το γεγονός πως «ο συγγραφέας πρέπει να αποδέχεται ότι το λογοτεχνικό έργο είναι ένα κείμενο πολυδιάστατο και ανοιχτό σε πολλές ερμηνείες οι οποίες δεν συμβαδίζουν αναγκαστικά με τη δική του» (Παλαιολόγος 2011).

---

¹ Ο Ivanovici (2011: 38) αμφισβητεί τη βαρύτητα της *intentio auctoris*, κυρίως όταν αυτή συνοδεύεται από τη διαδεδομένη, τόσο ανάμεσα στους συγγραφείς όσο και μεταξύ των αναγνωστών, πεποίθηση ότι ο δημιουργός είναι «κάτοχος ενός προκαταρκτικού και προνομιούχου νοήματος το οποίο βρίσκεται εκτός των ορίων του κειμένου», και προκρίνει ως πιο σημαντική τη διερεύνηση της *intentio operis*.

Μετάφραση ποίησης, λοιπόν, συλλογική, με την παρουσία του ποιητή. Το μείγμα ακούγεται εκρηκτικό, μπορεί, άραγε, να γίνει δημιουργικό και επωφελές για τους συμμετέχοντες; Ο Κόνολι (2012: 25) τονίζει ότι «η προσπάθεια να αποδοθούν όλα τα επίπεδα πάνω στα οποία λειτουργεί ένα ποίημα οδηγεί –τουλάχιστον στη δική μου περίπτωση– σε πολλά προσχέδια που αντιστοιχούν στα διάφορα στάδια της μεταφραστικής διαδικασίας»: ένα από τα σημαντικότερα κέρδη της συλλογικής δουλειάς στη μετάφραση είναι ότι τα στάδια της μεταφραστικής διαδικασίας τα φέρουν εις πέρας πολλοί μεταφραστές (ή επίδοξοι μεταφραστές) ταυτόχρονα. Κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνονται πολλαπλές εκδοχές που «δεν φωτίζουν απλώς το φαινόμενο της μεταφραστικής διαδικασίας εκ του αποτελέσματος, αλλά το διερευνούν εκ των έδων, προσφέροντας ολοκληρωμένα πεδία μελέτης και έρευνας πάνω σε βασικά ζητήματα της μετάφρασης» (Παπαδήμα 2012: 81).

Επιπλέον, ένας μόνο μεταφραστής, όσο καλός και αν είναι, σημειώνει ο Πρατσίνης (2012) με αφορμή τη συλλογική μετάφραση της ανθολογίας ισπανόφωνου μικροδιηγήματος *Mini71cuentos* (Παλαιολόγος 2012), παρασύρεται από τα γούστα του αλλά και τις διαθέσεις της στιγμής, είναι ανισομερώς πιστός (ή... ελευθεριάζων, ό,τι προτιμάτε). Αντιθέτως, η πολυφωνία και η καλειδοσκοπική ματιά της συλλογικής δουλειάς οδηγεί σε ένα μεστό αποτέλεσμα, «μακριά από τη χρυσή (;) μετριότητα και τη μονότονη επίδειξη ενός συγκεκριμένου γούστου (ή μανιέρας)». Το παρόν κείμενο, συνεπώς, φιλοδοξεί να δώσει απαντήσεις στα ανωτέρω ερωτήματα και προβληματισμούς, βασιζόμενο στην εμπειρία της διοργάνωσης, από το Ινστιτούτο Θερβάντες της Αθήνας, με υπεύθυνους και συντονιστές τους Παλαιολόγο και Πρατσίνη, εργαστηρίου συλλογικής μετάφρασης ποιημάτων του αργεντινού συγγραφέα Κάρλος Βιτάλε, παρουσία του δημιουργού και να εκθέσει την ανατροφοδότηση που λάβαμε, ως διδάσκοντες/συντονιστές, από όλους όσους συμμετείχαν στο εν λόγω εγχείρημα: συγγραφέα και σπουδαστές (ορισμένοι εκ των οποίων ήταν μεταφραστές και/ή συγγραφείς και οι ίδιοι).

Ας δούμε όμως ποιοι έλαβαν μέρος στο εν λόγω εργαστήριο: εκτός από τον ποιητή και τους διοργανωτές-συντονιστές, συμμετείχαν η Αλεξάνδρα Γκολφινόπουλου, μεταφράστρια του βιβλίου μικροδιηγημάτων του Βιτάλε² και οι σπουδαστές Ευαγγελία Αντωνίου, Ευθυμία Γιατράκη, Ξένια Κακάκη, Θεώνη Κάμπρα, Δήμητρα Λαμπρίδου, Ουρανία Μαυραντζά, Μαρία Μπούγαλη, Στέλλα Παναγοπούλου, Μαρία Λουίζα Παπαδάκη, Έφη Παπαδοπούλου, Μαρία Πηλιχού, Ματθίλδη Σαρόγλου, Γεωργία Τζαβάρα, Δέσποινα Τζόβα, Μιχάλης Φωτιάδης, Αργυρώ Χατζηπαναγιώτου και Μαντώ Χρήστου.

Είναι γεγονός ότι, ενίοτε, η κρίση ευνοεί την επινοητικότητα και το συνδυαστικό πνεύμα – πενία τέχνας κατεργάζεται γαρ. Στις 20 Φεβρουαρίου 2012 βρέθηκε στην Αθήνα, προσκεκλημένος του Ινστιτούτου Θερβάντες, ο Αργεντινός ποιητής, συγγραφέας μικροδιηγημάτων και μεταφραστής Κάρλος Βιτάλε (γεννημένος στο Μπουένος Άιρες το 1953 και εγκατεστημένος στη Βαρκελώνη από το 1981). Ο Βιτάλε είχε προσκληθεί, όπως προείπαμε, για την παρουσίαση της ελληνικής εκδοχής της συλλογής μικροδιηγημάτων του με τίτλο *Descortesía del suicida*. Η έλευση και η ολιγοήμερη παραμονή του στην Αθήνα, λοιπόν, προσέφεραν τη δυνατότητα διοργάνωσης του προαναφερθέντος εργαστηρίου συλλογικής μετάφρασης ποιημάτων, διάρκειας τεσσάρων ωρών, στο χώρο του Ινστιτούτου. Δεν ήταν η πρώτη φορά που οι δύο συντονιστές διοργάνωναν ένα τέτοιο εγχείρημα: είχαν την πείρα ανάλογων εργαστηρίων με τη συμμετοχή των ποιητών Σεγκόβια, το 2010, και Βιθέντε Πικέρας, το 2011. Ο τελευταίος, μάλιστα, με την ιδιότητα, εκείνη την περίοδο, του Διευθυντή

---

² Η αγένεια του απόχειρα, Ινστιτούτο Θερβάντες, 2012.

Σπουδών του Ινστιτούτου Θερβάντες της Αθήνας, και με τη θετική εμπειρία που είχε αποκομίσει από το «δικό» του εργαστήριο συλλογικής μετάφρασης ποιημάτων, συνέβαλε καθοριστικά στην υλοποίηση του εγχειρήματος.

Δυνατότητα συμμετοχής προσφέρθηκε σε σπουδαστές και σπουδάστριες του μεταφραστικού τμήματος του Ινστιτούτου Θερβάντες αλλά και των μεταφραστικών τμημάτων άλλων κέντρων διδασκαλίας ισπανικών καθώς και του Πανεπιστημίου Αθηνών (Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Μετάφρασης και Μεταφρασεολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής). Η επιλογή έγινε βάσει βιογραφικού με στόχο οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες να μην υπερβαίνουν τα 20 (είκοσι) άτομα. Τελικά έλαβαν μέρος 17 (δεκαεπτά) σπουδαστές/σπουδάστριες. Για την ακρίβεια, συμμετείχαν 16 σπουδάστριες και ένας σπουδαστής, για το λόγο αυτό θα μας επιτρέψετε να παρακάμψουμε την ελληνική γραμματική και συντακτικό και να επιλέξουμε, από εδώ και πέρα, το θηλυκό γένος όταν γίνονται αναφορές στα μέλη της ομάδας.

Τα προς μετάφραση ποιήματα, πέντε τον αριθμό, είχαν επιλεγεί από τους συντονιστές σε συνεργασία με τον ποιητή. Τα κριτήρια αυτής της επιλογής πολλά: η μεταφρασιμότητα του ποιήματος, η αισθητική του, η διάθεση να αντιπροσωπευθούν διαφορετικές περιόδους του ποιητή κ.λπ. Τα εν λόγω ποιήματα μοιράστηκαν στις συμμετέχουσες δύο εβδομάδες πριν τη διεξαγωγή του εργαστηρίου μαζί με σχετικές διευκρινίσεις του ποιητή (βλέπε Παράρτημα), καθώς και απαντήσεις του σε διασαφηνιστικές ερωτήσεις των συντονιστών· ας δούμε ένα παράδειγμα που αφορά το ποίημα «Mutaciones»: «Η μοναδική δυσκολία» σχολίαζε ο Βιτάλε «θα μπορούσε, πιστεύω, να προκύψει στον πρώτο στίχο. Αναφέρεται σε μια τυφλή και ανελέητα βίαιη αντίδραση που μπορεί να κυριεύσει τον καθένα μας. Οι δύο τελευταίοι στίχοι υποδηλώνουν ότι αν παρ' ελπίδα υπάρχει κάτι το καλό, όπως αυτό συμβολίζεται από το *τοπίο*, δεν πρόκειται παρά για κάτι υποκειμενικό, μη πραγματικό, κάτι που ανήκει στο χώρο της φαντασίας ή της προσδοκίας». Οι σπουδάστριες είχαν την «υποχρέωση» να παρουσιάσουν στο εργαστήριο τη δική τους απόδοση των ποιημάτων, στα ελληνικά φυσικά.

Στο εργαστήριο ο ποιητής –μεταφραστής λογοτεχνίας από τα ιταλικά και τα καταλανικά στα ισπανικά και δη επαγγελματίας και ο ίδιος– ήταν στη διάθεση των σπουδαστριών απαντώντας με σαφήνεια σε ερωτήσεις σχετικά με την ερμηνεία των ποιημάτων, ανατρέχοντας στην κεντρική ιδέα και την πηγή έμπνευσης κάθε ποιήματος και φωτίζοντας ορισμένα στοιχεία της ποιητικής του αλλά και εντοπίζοντας κάποιες συνδηλώσεις λέξεων. Σημαντικότερη ήταν, φυσικά η συνεισφορά του σε αυτό που ο Γραμμενίδης (2009: 107-108) αποκαλεί «πολιτισμικούς ενδείκτες», τις λεξικές, δηλαδή, μονάδες που δηλώνουν έννοιες του πολιτισμού μιας κοινωνίας που δεν είναι και τόσο γνωστές εκτός αυτής. Μέσα από τη συζήτηση, την οποία καθοδηγούσαν οι συντονιστές, το εργαστήριο κατέληξε σε μια τελική εκδοχή για κάθε ποίημα, αποδεκτή από όλους (ακόμα και μέσω ψηφοφορίας σε περιπτώσεις, που υπήρξαν αρκετές, κατά τις οποίες δεν επικρατούσε μια εκδοχή μέσα από την επιχειρηματολογία αυτών που την πρότειναν). Ενδιαφέρον έχουν κάποια συμπεράσματα από το όλο εγχείρημα:

α) Για τον ποιητή η εμπειρία ήταν πρωτόγνωρη και, όπως μας αποκάλυψε, τον βοήθησε να δει τα ποιήματά του με νέο μάτι. Η συλλογική δουλειά του εργαστηρίου, με την ενεργό συμμετοχή του, τον ενθουσίασε τόσο που, στο τέλος της μετάφρασης των τεσσάρων (από τα πέντε) προεπιλεγέντων ποιημάτων, προσέφερε επί τόπου προς μετάφραση (χωρίς προεργασία εκ μέρους των μεταφραστών) ένα ακόμη ποίημα το οποίο είχε γράψει το πρωί της ίδιας εκείνης ημέρας, μετά την «ανάβασή» του στην Ακρόπολη, με τίτλο «Acropolis». Ήταν η «γλυκιά εκδίκηση» ενός δημιουργού που επί ώρες υπέμεινε στωικά και με χιούμορ ερωτήσεις και σχόλια από 20!!! μεταφραστές.

β) Η συντριπτική πλειοψηφία των σπουδαστριών (ένα 70 με 75% περίπου) συμμετείχε ενεργά στην όλη διαδικασία. Ας δούμε, όμως, τι περιλάμβανε αυτή: την ανάγνωση της «πρώτης» μετάφρασης μίας εκ των σπουδαστριών που συμμετείχαν (επιλεγμένη στην τύχη και φυσικά διαφορετική σε κάθε ποίημα), το σχολιασμό και τη συζήτηση της εν λόγω εκδοχής από τους υπολοίπους (συμπεριλαμβανομένων των συντονιστών), τις ερωτήσεις στον παρόντα ποιητή, εάν και εφόσον συνέτρεχε λόγος, και τις διαδοχικές προσεγγίσεις (τα «προσχέδια» στα οποία αναφερόταν ο Κόνολι) μέχρι την τελική μορφή. Αξίζει να σημειώσουμε, ότι όλη αυτή η διαδικασία, παρά την «έκθεση» την οποία συνεπάγεται στην κρίση και το σχολιασμό των άλλων, έγινε σε κλίμα συνεργασίας και σχετικής εμπιστοσύνης.

γ) Ως γνωστόν, η ερμηνεία ενός λογοτεχνικού έργου δεν είναι μονοδιάστατη και, σε τελική ανάλυση, δεν είναι παρά η ερμηνεία του εκάστοτε αναγνώστη. Άλλωστε κάθε έργο είναι εξ ορισμού πολυσήμαντο. Η συλλογική μετάφραση, με τις πολλαπλές οπτικές γωνίες σε ό,τι αφορά τη συνολική ή τις επί μέρους ερμηνείες ενός ποιήματος, διασώζει αποτελεσματικότερα την πολυσημία του πρωτοτύπου. Υπό μια έννοια, το λογοτεχνικό έργο είναι ένα παιδί που φέρνει στον κόσμο ο δημιουργός, με κάποια όνειρα γι' αυτό, όμως η μοίρα του τελικά καθορίζεται από τις τυχαίες συναντήσεις του με αναγνώστες και αναγνώστριες. Ωστόσο, η παρουσία του δημιουργού στο εργαστήριο συλλογικής μετάφρασης του έργου του έχει νόημα: βοηθάει τους μεταφραστές και τις μεταφράστριες να μην «χαθούν» κατά τη διαδικασία της μετάφρασης· είναι ένα είδος μπούσουλα που προστατεύει από ολισθήματα και παραστρατήματα της μεταφραστικής διαδικασίας, επαναφέρει στην τάξη τον κάθε οιστήλατο μεταφραστή όταν αυτός αρχίζει να «παρεμβαίνει» υπερβολικά «δημιουργικά». Εξάλλου, και η ίδια η συλλογική εργασία λειτουργεί ανάλογα, θέτοντας κάποια όρια στην πολύ «προσωπική» ανάγνωση (θεμιτή για τον εκάστοτε αναγνώστη πλην επιβλαβής όταν πρόκειται για τη μετάφραση του έργου).

Με το πέρας του εργαστηρίου, όλες σχεδόν οι συμμετέχουσες παρέδωσαν ένα σύντομο σημείωμα με κάποιες «εν θερμώ» παρατηρήσεις σε ό,τι αφορούσε την εμπειρία τους. Δύο ή τρεις από αυτές υπογράμμιζαν την υπονομευτική δράση του εργαστηρίου στην προσωπική τους σχέση με το (κάθε) ποίημα και δήλωναν κάπως ενοχλημένες από το γεγονός ότι η τελική εκδοχή σε κάποια σημεία προέκυψε μέσα από ψηφοφορία! Το εργαστήριο της συλλογικής μετάφρασης της ποίησης παρουσία του ποιητή αποκαλύπτει πολλά σχετικά με τα ενδότερα της ποιητικής δημιουργίας αλλά οδηγεί, εύλογα, και σε μια σχετική απομάγευσή της...

δ) Η συλλογικότητα πάντα βελτιώνει το μεταφραστικό αποτέλεσμα. Το έργο του καλού μεταφραστή δεν βλάπτεται από τη συμβολή-συμμετοχή του μέτριου, αντιθέτως βελτιώνεται. Αρκεί κανείς να δει παρακάτω το αποτέλεσμα των «προπαρασκευαστικών» προσωπικών μεταφράσεων των Παλαιολόγου και Πρατσίνη (φυσικά πριν το εργαστήριο) στο ποίημα «Lateral» και να τις συγκρίνει με το τελικό αποτέλεσμα της συλλογικής μετάφρασης:

ΕΜΜΕΣΩΣ (εκδοχή Κ. Παλαιολόγου)

Αέρας γκρίζος,
μερικές φωτογραφίες,
κάποιοι έρωτες,
τελετές, τοπία,
ούτε ένα δάκρυ,
κάτι που θυμίζει
ευτυχία.

ΠΑΡΑΠΛΕΥΡΟ (εκδοχή Ν. Πρατσίνη)

Μια γκρίζα ατμόσφαιρα,
κάποιες φωτογραφίες,
ορισμένοι έρωτες,
τελετουργικά, τοπία,
ούτε ένα δάκρυ,
κάτι που μοιάζει
με την ευτυχία.

ΠΛΑΓΙΟ (τελική εκδοχή εργαστηρίου)

Ένας αέρας γκριζός,
μερικές φωτογραφίες,
κάποιοι έρωτες,
τελετουργικά, τοπία,
ούτε ένα δάκρυ,
κάτι που μοιάζει
με ευτυχία.

Στη συλλογική επιμέλεια όμως, εκ μέρους όλων των «συμμεταφραστών», το σύνολο που προκύπτει δεν είναι το άθροισμα των μερών. Είναι το αποτέλεσμα μιας πολυπρισματικής ανάγνωσης, η οποία εκβάλλει σε πολλαπλές ερμηνείες, που αναγκαστικά συντίθενται. Η μετάφραση δεν είναι πλέον η μεταφορά του έργου από ένα πολιτισμικό πλαίσιο σε άλλο, με βάση τη (μία) πρόσληψή του από τον μεταφραστή (ανα)δημιουργό. Είναι η μεταφορά πολλαπλών αναγνώσεων-προσλήψεων από πολλούς μεταφραστές που οδηγούν σε κοινό παρονομαστή, ο οποίος, στο μέτρο του δυνατού, «δεν κόβει το δρόμο» σε μια πολλαπλότητα προλήψεων από τον αναγνωστικό ορίζοντα της γλώσσας-στόχου.

ε) Επανερχόμενοι στα προαναφερθέντα γραμμένα «εν θερμώ» σημειώματα, ορισμένα από τα άτομα που συμμετείχαν υπογράμμισαν την ψυχοθεραπευτική δύναμη του εργαστηρίου συλλογικής μετάφρασης, που οδηγεί σε μια «έκθεση» του εγώ και, τελικά, σε μια αυτογνωσία. Παρατήρηση, αυτή η τελευταία, που θα πρέπει να ληφθεί πολύ σοβαρά υπόψη σε ό,τι αφορά την οργάνωση ανάλογων εργαστηρίων εις τρόπον ώστε να ευνοείται αυτή η διάστασή τους. Άλλωστε, πιστεύουμε, ότι πρέπει επιτέλους να «τελειώνουμε» με τη φιγούρα του μοναχικού, χαμένου σε πέλαγος λεξικών, μεταφραστή και να την αντικαταστήσουμε με την πραγματική εικόνα του σημερινού μεταφραστή, η οποία δεν είναι άλλη από εκείνη ενός έντονα δραστηριοποιημένου επαγγελματία που επικοινωνεί με τους συναδέλφους του, ενημερώνεται και εργάζεται όλο και πιο συλλογικά.

Ακολουθώς παρουσιάζουμε, προς τέρψη αλλά και προς κρίση, τα ποιήματα του εργαστηρίου, τόσο στο πρωτότυπο, όσο και στη συλλογική απόδοσή τους στα ελληνικά, με την υπενθύμιση ότι η μεταφραστική διαδικασία είναι μια open-ended πράξη:

5 ποιήματα του Κάρλος Βιτάλε

LATERAL

Un aire gris,
algunas fotos,
ciertos amores,
ritos, paisajes,
ni una lágrima,
algo parecido
a la felicidad.

ΠΛΑΓΙΟ

Ένας αέρας γκριζός,
μερικές φωτογραφίες,
κάποιοι έρωτες,
τελετουργικά, τοπία,
ούτε ένα δάκρυ,
κάτι που μοιάζει
με ευτυχία.

SIMULTÁNEAMENTE...

Simultáneamente se vive en las ventanas.
Las mujeres se entregan a un futuro cercano
y el verano no encierra más que escasos deberes.
No será éste tampoco el día revelado.
Una mediocridad febril sustenta los objetos
en su reiterada formulación pasiva.
Ese que grita sólo pide un movimiento verdadero.
Sabores de espuma en un cuarto vacío.

TAYTOXPONA...

Ταυτόχρονα κυλούν οι ζωές στα παράθυρα.
Οι γυναίκες παραδίδονται σ' ένα κοντινό μέλλον
και το καλοκαίρι δεν επιφυλάσσει παρά λιγιστές υποχρεώσεις.
Δεν θα 'ναι αποκάλυψη ούτε κι αυτή η μέρα.
Μια πυρετώδης μετριότητα στηρίζει τα αντικείμενα
στην επαναλαμβανόμενη παθητική εκδήλωσή τους.
Εκείνος που κραυγάζει αποζητά μονάχα μια αληθινή χειρονομία.
Γεύσεις από σαπούνι σ' ένα δωμάτιο αδειανό.

MUTACIONES

Cielo de los cuchillos ciegos

¿Qué distancia separa
a ese hombre
que ríe
en una fotografía
de su cadáver
tendido boca arriba?

¿Qué lo une?

No es fácil reír
para después morir.

De haber paisaje
es un sueño personal.

ΜΕΤΑΛΛΑΓΕΣ

Ουρανέ των τυφλών μαχαιριών

Τι απόσταση χωρίζει
αυτόν τον άντρα
που γελά
σε μια φωτογραφία
από το πτώμα του
ξαπλωμένο ανάσκελα;

Τι τον ενώνει;

Δεν είναι εύκολο να γελάς
και μετά να πεθαίνεις.

Το τοπίο, αν υπάρχει,
είναι όνειρο προσωπικό.

ESTACIONES

Quebrado, roto, dividido, doblado, cascado, torcido, tronchado, cortado, herido, separado, despedazado, partido, rajado, desbaratado, destruido, descacharrado, descompuesto, deteriorado, aplastado, fragmentado, desvincijado, triturado, molido, estropeado, rendido y muerto.

ΣΤΑΣΕΙΣ

Τσακισμένος, σπασμένος, διαιρεμένος, διπλωμένος, ραγισμένος, κυρτωμένος, κομματιασμένος, κομμένος, πληγμένος, χωρισμένος, διαμελισμένος, συντετριμμένος, χαρακωμένος, κατατροπωμένος, κατεστραμμένος, θρυμματισμένος, αποσυντεθειμένος, φθαρμένος, συνθλιμμένος, κατακερματισμένος, ξεχαρβαλωμένος, λιανισμένος, αλεσμένος, ρημαγμένος, παραδομένος και νεκρός.

ACRÓPOLIS

Despacio.
Seguirá allí
cuando llegues.
A los siglos
no inquieta
tu ascendente
miseria.
Resopla, pues,
y calla.

ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Αργά.
Θα είναι ακόμη εκεί
σαν φτάσεις.
Τους αιώνες
δεν τους ανησυχεί
η ανερχόμενη
εξαθλίωσή σου.
Ξεφύσα, λοιπόν
και σώπαινε.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Γραμμενίδης Σ. Π. (2009). *Μεταφράζοντας τον Κόσμο του Άλλου*. Αθήνα: Διάυλος.
- Ivanovici V. (2011). *Disquisiciones y divagaciones*, τόμος Ι. Κίτο: Casa de la Cultura Ecuatoriana Benjamín Carrión.
- Κόνολι Ντ. (2012). *Ο μεταφραστής και ο ποιητής. Μια εκλεκτική συγγένεια*. Αθήνα: Ύψιλον.
- Μπιτσώρης Β. (2011). «Μεταξύ πρωτοτύπου και μετάφρασης». In *Απηλιώτης*, Απρίλιος 2011.
- Παλαιολόγος Κ. (2011). «Μεταφραστής και συγγραφέας: Σχέση συνεργασίας ή ανταγωνισμού;». Στο *Απηλιώτης*, Σεπτέμβριος 2011.
- Παλαιολόγος Κ. (επιμ.) (2012). *Mini71cuentos Ανθολογία ισπανόφωνου μικροδιηγήματος*. Αθήνα: Εκδόσεις Μιχάλη Σιδέρη.
- Παπαδήμα Μ. (2012). *Τα πολλαπλά κάτοπτρα της μετάφρασης*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Πρατσίνης Ν. (2012). «Κριτική του *Mini71cuentos*, *Ανθολογία ισπανόφωνου μικροδιηγήματος*». Στο [ispania.gr. Hola για την Ισπανία](http://www.ispania.gr/Hola_gia_tin_Ispania_21.11.2012), 21.11.2012. <http://www.ispania.gr/arhtra/logotexnia/3976-mini71cuentos-kritiki>

Παράρτημα

Διευκρινίσεις του Κ. Β. για την υποβοήθηση της μετάφρασης, σταλμένες στους μεταφραστές πριν το εργαστήριο (μτφ. Κων/νος Παλαιολόγος).

LATERAL

Νομίζω ότι η μετάφραση δεν πρέπει να είναι πολύ δύσκολη, επειδή τόσο η δομή όσο και το λεξιλόγιο είναι πολύ απλά. Πρόκειται για προσπάθεια να αφηγηθούμε μια κατάσταση κατά τρόπο έμμεσο, χωρίς να γίνεται αναφορά σε αυτήν, δημιουργώντας μια ατμόσφαιρα. Το μόνο σημαντικό πράγμα για μένα είναι να διατηρηθεί αυτή η αβεβαιότητα, δίχως επαναλήψεις: «Ένας...», «μερικές...», «κάποιοι...». Καθώς δεν γνωρίζω ελληνικά, δεν μπορώ να είμαι πιο σαφής, αλλά, για παράδειγμα, σε μια μετάφραση στα ιταλικά μετέφρασαν «μερικές» και «κάποιοι» με την ίδια λέξη. Αυτό είναι ακριβώς το λάθος που θέλω να αποφευχθεί.

MUTACIONES

Η μοναδική δυσκολία θα μπορούσε, πιστεύω, να προκύψει στον πρώτο στίχο. Αναφέρεται σε μια τυφλή και ανελέητα βίαιη αντίδραση που μπορεί να κυριεύσει τον καθένα μας. Οι δύο τελευταίοι στίχοι υποδηλώνουν ότι αν παρ' ελπίδα υπάρχει κάτι το καλό, όπως αυτό συμβολίζεται από το *τοπίο*, δεν πρόκειται παρά για κάτι υποκειμενικό, μη πραγματικό, κάτι που ανήκει στο χώρο της φαντασίας ή της προσδοκίας.

ESTACIONES

Η μετάφραση φρονώ ότι θα είναι εύκολη, απλώς το ζήτημα είναι να βρείτε λέξεις ισοδύναμες με αυτές που χρησιμοποιώ εγώ. Το μόνο πράγμα σημαντικό είναι οι τελευταίες λέξεις να είναι «παραδομένος» και «νεκρός».

Ο τίτλος «Στάσεις» αναφέρεται στις στάσεις κατά τη διάρκεια μιας λιτανείας. Θα μπορούσε επίσης να είναι οι 12 σταθμοί του Δρόμου του Σταυρού (via crucis) του Ιησού Χριστού.

JUAN LAGUARDIA SE RINDE PARA GANAR (λόγω έλλειψης χρόνου δεν ασχοληθήκαμε στο εργαστήριο με το εν λόγω ποίημα)

Το όνομα του πρωταγωνιστή είναι φανταστικό. Αποτελεί μέρος μιας σειράς από πέντε ποιήματα με τίτλο «Autorretratos» [«Αυτοπροσωπογραφίες»] στα οποία φαντάζομαι τις διαφορετικές ζωές ενός ατόμου σε διαφορετικές εποχές και χώρες: Juan, Giovanni, João, Jean και Johnny. Το επίθετο Laguardia ήταν το επίθετο της γιαγιάς μου από την οικογένεια της μητέρας μου, με αυτή την έννοια είναι ένα μικρό τιμητικό αφιέρωμα, αλλά δεν προσθέτει τίποτα στα ποιήματα ούτε στη μετάφραση.

racimo: είναι μια αναφορά στη γυναικεία ηβική χώρα, επειδή έχει το σχήμα τσαμπιού από σταφύλια.

prueba: «μαρτυρία», «δήλωση», «αποδεικτικό στοιχείο», «επιβεβαίωση», «επαλήθευση». Δεν έχει την έννοια της «εξέτασης».

SIMULTÁNEAMENTE

el día revelado: η αναμενόμενη ημέρα, η ημέρα της αποκάλυψης, η ημέρα που θα εμφανιστεί, θα εκδηλωθεί, θα παρουσιαστεί ή θα γίνει προφανές το αναμενόμενο.